

ATİB-in “EcoVision” jurnalı üçün Azərbaycan Respublikasının
Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin (KOBİA)

İdarə Heyətinin sədri Orxan Məmmədov

Orxan müəllim, mikro, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı Azərbaycan iqtisadiyyatının prioritet istiqamətlərindədir və bu sahə son zamanlar xüsusilə diqqət mərkəzində saxlanılır. Mikro və kiçik sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı mövcud vəziyyət necədir?

O.M.: Ölkəmizin davamlı və dayanıqlı iqtisadi inkişafında sahibkarlığın, xüsusən də mikro, kiçik və orta sahibkarlığın (KOB) rolunun artırılması, biznes və investisiya mühitinin daha da yaxşılaşdırılması Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla həyata keçirilən sosial-iqtisadi inkişaf kursunun prioritetlərindədir.

Hazırda Azərbaycanda sahibkarlıq subyektlərinin təqribən 99%-ni KOB subyektləri təşkil edir. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən, 2020-ci il ərzində statistik vahidlərin sayı (fərdi sahibkarlar istisna olmaqla) 6,3% artaraq 2021-ci il yanvarın 1-i vəziyyətinə 155 435 olub. 2021-ci il yanvarın 1-i vəziyyətinə hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün qeydiyyatdan keçmiş fərdi sahibkarların sayı isə 1 milyonu ötürüb. KOB subyektləri əsasən ticarət, xidmət, tikinti, kənd təsərrüfatı, emal sənayesi, nəqliyyat və s. sahələrdə fəaliyyət göstərirlər.

Ölkə üzrə sahibkarlıq subyektlərinin mütləq əksəriyyətinin KOB subyektləri

olması kiçik və orta sahibkarlığın ÜDM-də və ixracda payının artırılması üçün böyük potensialın olduğunu göstərir. KOB-ların ölkə iqtisadiyyatında rolunun artırılması davamlı iqtisadi artımın təmin edilməsi baxımından prioritet istiqamətlərdədir. Çünki, hər bir ölkədə iqtisadiyyatın dayanıqlılığı kiçik və orta biznesin inkişaf səviyyəsi ilə bağlıdır.

Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) KOB sektorunun tənzimlənməsi, biznesə dövlət xidmətlərinin göstərilməsinin təşkili, KOB maraqlarının müdafiəsi, onların bilik və innovasiyalara, bazarlara və maliyyəyə çıxışının yaxşılaşdırıl-

ması və digər istiqamətlərdə fəaliyyət göstərir.

KOBİA müvafiq sahədə qanunvericiliyin tənzimlənməsi və təkmilləşdirilməsi prosesində də yaxından iştirak edir, sahibkarların qarşılaşdığı çətinliklərin öyrənilməsi və onların aradan qaldırılması istiqamətində fəal iş aparır.

Qarşımıza qoyulmuş hədəflərə çatmaq və KOB-lara dəstək məqsədilə bir sıra institusional mexanizmlər, güzəştlər və digər dövlət dəstəyi tədbirləri həyata keçirilir.

KOB-lara göstərilən xidmətlərin yaxşılaşdırılması üçün hansı mexanizmlər tətbiq olunur?

O.M.: Sahibkarlara göstərilən xidmətlərin yaxşılaşdırılması və effektivliyinin artırılması, bu sahədə operativliyin və rahatlığın təmin olunması baxımdan KOB evləri unikal modellərdəndir. Sahibkarlar üçün dövlət-biznes (G2B) və zəruri biznes-biznes (B2B) xidmətlərinin vahid məkanda göstərildiyi KOB evləri hazırda Xaçmaz və Yevlax şəhərlərində fəaliyyət göstərir. 2020-ci ilin fevralından fəaliyyət göstərən "Xaçmaz KOB evi"ndə sahibkarlara indiyədək 33 minə yaxın, bu ilin aprel ayında sahibkarların xidmətində olan "Yevlax KOB evi"ndə isə 2 mindən çox "G2B" və "B2B" xidmətlər göstərilib. "Xaçmaz KOB evi" üzrə sahibkarların göstərilən xidmətlərdən məmnunluq səviyyəsi 98% təşkil edir. Hazırda hər bir KOB evində 20-yə yaxın dövlət və özəl qurum tərə-

findən 200-dən çox xidmət göstərilir. KOB evində xidmətlərin bir məkanda və operativ təqdim olunması sahibkarlara vaxta və xərclərinə qənaət etməyə, onların daha çox biznesin inkişafı məsələlərinə fokuslanmasına imkan verir.

Sahibkarların maraqlarının müdafiəsi, onların maarifləndirilməsi və investisiya təşəbbüslərinin reallaşdırılması üçün yerində dəstək və xidmətlər göstərən "KOB Dostu" şəbəkəsi genişləndirilir və artıq sahibkarın dostu kimi önəmli missiyanı öz üzərinə götürən KOB dostlarının sayı ölkənin 25 şəhər və rayonu üzrə 31-ə çatdırılıb.

Mühüm bir istiqamət sahibkarlıq fəaliyyətinə başlamaq istəyən və biznesə yeni başlamış sahibkarlarla iş prosesidir. Yeni biznesə başlayan sahibkarlara dəstək olmaq, onların bilik və bacarıqlarının artırılması, sahibkarlıq sahəsindəki yeniliklər, qanunvericilik və dəstək mexanizmləri barədə məlumatlılıq səviyyəsinin artırılması, məsləhət xidməti ilə təminat baxımından KOB inkişafı mərkəzləri (KOBİM) önəmli institusional mexanizmlərdəndir. Bakı, Sumqayıt, Xaçmaz, Yevlax və Şəki şəhərlərində olmaqla, indiyədək 5 KOBİM sahibkarların istifadəsinə verilib. Ötən il KOBİM-lər tərəfindən ödənişsiz olaraq 100-ə yaxın təlim keçirilib, 2500 saata yaxın məsləhət xidməti göstərilib ki, bu xidmətlərdən 1200-dək KOB subyekti, startap və biznesə yeni başlayanlar yararlanıblar.

KOBİA tərəfindən kiçik biznesin beynəlxalq təcrübəyə yiyələnməsi istiqamətində də geniş iş aparılır. Bu məqsədlə həyata keçirilən, KOBİA və Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyətinin (GİZ) əlaqələndiricisi olduğu "Azərbaycanın biznes ictimaiyyətində menecerlərin ixtisasının artırılması üzrə Almaniya-Azərbaycan birgə Proqramı"ndan 2020-ci ildə 29, ümumilikdə isə indiyədək 451 sahibkar və menecer yararlanıb.

2021-ci ildə mikro, kiçik və orta sahibkarlara dəstək məqsədilə daha hansı dəstək mexanizmləri tətbiq olunacaqdır?

O.M.: Rəqabətqabiliyyətli istehsalın stimullaşdırılması, yeni məhsul və xidmətlərin yaradılması məqsədilə KOB subyektlərinə daxili bazar araşdırmalarının aparılması üçün dövlət dəstəyi göstərilir. Bu dəstək KOBİA tərəfindən təmin edilir. Belə ki, mikro sahibkarlıq subyektinin müraciəti əsasında aparılan hər bir daxili bazar araşdırmasına çəkilən xərcin 80%-i, kiçik sahibkarlıq subyektinin müraciəti ilə aparılan daxili bazar araşdırmasına çəkilən xərcin isə 50%-i dövlət tərəfindən qarşılır. Ümumilikdə, hər bir daxili bazar araşdırmasının aparılmasına görə KOB subyektlərinə ödənilən dəstək məbləği 20 min manata qədərdir. 2020-ci ildə KOB subyektlərinin müraciəti əsasında 7 daxili bazar araşdırmasının aparılmasına Agentlik tərəfindən dəstək göstərilib və bu proses hazırda da davam etdirilir. Sahibkarın müraciəti əsasında aparılan daxili bazar araşdırması ilə yanaşı, KOBİA-nın təşəbbüsü əsasında da daxili

li bazar araşdırması aparılır. KOB-ların sifarişi ilə aparılan daxili bazar araşdırmasından fərqli olaraq, Agentliyin təşəbbüsü ilə aparılan bazar araşdırmalarının nəticələri KOB subyektlərinə ödənişsiz təqdim edilir.

KOB-ların məhsullarının satışına və tanınmasına, bu məqsədlə onların təmənnsiz olaraq ixtisaslaşmış sərgilərdə iştirakına dəstək göstərilir. 2018-ci ildən etibarən Agentliyin dəstəyi ilə 170-dən çox startap, mikro və kiçik sahibkarlıq subyektinin ixtisaslaşmış sərgilərdə ödənişsiz iştirakı təmin edilib. Koronavirus pandemiyası ilə əlaqədar yaranmış uzunmüddətli fasilədən sonra 10-12 iyun 2021-ci il tarixlərində Bakı Ekspo Mərkəzində ənənəvi formatta keçirilmiş kənd təsərrüfatı və qida sərgilərində də mikro və kiçik sahibkarların məhsul və xidmətlərini təqdim etməsinə KOBİA tərəfindən dəstək göstərilir.

2021-ci ildən etibarən KOB-lara göstərilən dəstək tədbirlərinin əhatə dairəsi daha da genişləndirilib və bir sıra yeni dəstək mexanizmlərinin tətbiqinə başlanılıb. Belə ki, bu ildən KOB subyektlərinin təhsil, elm, tədqiqat və dəstək layihələrinin maliyyələşdirilməsinə start verilib. Bu məqsədlə Agentlik tərəfindən təşkil olunmuş müsabiqəyə təqdim edilmiş layihələrdən 15-i maliyyələşdirilib. Layihələr yanacağa qənaət, müxtəlif qurğuların və proqram təminatının hazırlanması, təkrar emal, tullantısız istehsal, beynəlxalq

sertifikatların və patentlərin alınması, qadınların məşğulluğunun təmin edilməsi istiqamətlərini əhatə edir. Hər layihənin ayrı-ayrılıqda maliyyələşdirilməsi üçün minimum 14 min, maksimum 20 min manat həcmində vəsait ayrılıb.

Artıq sahibkarlara "Startap" şəhadətnaməsinin verilməsinə də başlanılıb. "Startap" şəhadətnaməsi KOB subyektlərini Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq innovasiya fəaliyyətindən əldə etdikləri gəlirlər üzrə mənfəət və gəlir vergisindən 3 il müddətinə azad edir.

Bu yaxınlarda KOBİA-nın dəstəyi ilə sahibkarların məhsullarının satışına dəstək məqsədilə onlayn satış platforması – www.kobmarket.az istifadəyə verilib. Portal sahibkarların onlayn satış imkanlarını genişləndirməklə yanaşı, ölkədə onlayn ticarətin inkişafına, KOB-ların rəqəmsallaşdırılması prosesinin sürətlənməsinə və nağdsız ödənişlərin artırılmasına da dəstək olacaqdır.

Eyni zamanda, 2021-ci ildə KOB subyektlərinin təlim və tədris imkanlarının artırılması, biznes sahəsində qabaqcıl təcrübənin öyrənilməsi üçün videotəlim platforması istifadəyə verəcək. Bu platformada KOB subyektlərinin ehtiyaclarına uyğun istiqamətlər üzrə təlim videoları, tədris materialları və özünüqiy-mətləndirmə testləri yerləşdiriləcəkdir.

Hazırda həmçinin, bir sıra yeni dəstək tədbirləri üzərində iş aparılır. Belə ki,

KOB-ların istehsal etdikləri məhsulların ticarət şəbəkələrində satışının genişləndirilməsinə, qeyri-neft məhsulları istehsalının stimullaşdırılmasına, idxalı əvəz edən yeni istehsal sahələrinin yaradılmasına şərait yaradacaq yeni mexanizm hazırlanıb. Bu mexanizm, mikro və kiçik sahibkarlıq subyektlərinin istehsal etdikləri məhsulların ticarət şəbəkələrində satışının təşkilinə çəkilən xərclərin bir hissəsinin dövlət vəsaiti hesabına ödənilməsinə tənzimləyəcək.

Müasir təşkilati iqtisadi model olan klasterləşmə sahəsində də KOB-lara institusional dəstəyin göstərilməsi nəzərdə tutulur. Belə ki, KOBİA tərəfindən KOB klaster şirkətinə və KOB klaster iştirakçılarına şəhadətnamə verəcək ki, bu onları bir sıra vergilərdən azad edəcəkdir. Hazırda klasterləşmə ilə bağlı müvafiq qanunvericilik bazasının formalaşdırılması istiqamətində tədbirlər davam etdirilir.

KOB-ların inkişafının dəstəklənməsi üçün Agentliyin gələcək planları və hədəfləri nələrdir?

O.M.: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"ində də kiçik və orta sahibkarlığın ölkədə iqtisadi artımın və məşğulluğun əsas mənbəyinə çevrilməsi strateji hədəflərdən biri olaraq müəyyən edilib. Bunun üçün işgüzar mühitin daha da yaxşılaşdırılması

rilması, biznesin təşviqi mexanizmlərinin iqtisadi səmərəsinin artırılması, vergi və gömrük siyasəti vasitəsilə sahibkarlıq fəaliyyətinin stimullaşdırılması və s. tədbirlər nəzərdə tutulub.

Sahibkarlıq sahəsində dövlətin prioritetlərinə uyğun olaraq, Agentlik də KOB subyektlərinə dəstəyini davam etdirəcəkdir.

Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərlə bağlı vahid konsepsiyasına uyğun olaraq, Agentlik bu ərazilərdə biznesin qurulması, KOB subyektlərinin formalaşması və inkişafına, özəl investisiyaların cəlb olunması prosesinə dəstəyini göstərəcəkdir. Vurğulamaq istərdim ki, türkiyəli iş adamları da işğaldan azad edilmiş ərazilərdə biznesin qurulmasına, investisiya qoyuluşuna və burada həyata keçiriləcək bərpa işlərində iştiraka maraq göstərirlər. KOBİA öz imkanları ilə bu prosesdə yaxından iştirak edəcəkdir.

KOB-ların ÜDM-də, məşğulluqda və qeyri-neft ixracında payının, rəqabət qabiliyyətinin artırılması üçün strateji hədəflərdən irəli gələn tədbir və layihələr davam etdiriləcək, o cümlədən ölkə üzrə KOBİM-lərin, KOB evlərinin və "KOB Dostu" şəbəkəsinin əhatə dairəsi genişləndiriləcək. KOB-ların bilik və bacarıqlarının artırılmasına, satış bazarlarına və maliyyə resurslarına çıxışına dəstək davam etdiriləcəkdir. Həmçinin, sahibkarlara göstərilən xidmətlərin effektivliyinin artırılması və KOB-ların rəqəmsallaşmasının genişləndirilməsi üçün müvafiq tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

KOB sahəsində xarici təcrübənin öyrənilməsi və ölkəmizdə tətbiqi istiqamətində müvafiq xarici təşkilatlarla əməkdaşlıq davam etdiriləcək. Bu baxımdan, Türkiyənin müvafiq qurumları, xüsusilə KOSGEB təşkilatı ilə ötən il imzalanmış memorandum çərçivəsində Azərbaycan və Türkiyə KOB-ları arasında əməkdaşlıq və iş birliyinin inkişaf etdirilməsinə hərtərəfli dəstək göstəriləcək. Agentlik Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Türkiyənin müxtəlif biznes birlikləri, iş adamlarını birləşdirən təşkilatlar, o cümlədən ATİB ilə əməkdaşlığı daha da genişləndirmək niyyətindədir.

